

LANDERAPPORT FRA ISLAND

Udviklingstræk på arbejdsmarkedet

De sidste måneder har der været tegn på at den indenlandske efterspørgsel vokser, men en stor ubalance er der ikke tale om. Således har inflationen vokset og er forventet at blive i nærheden af 3,3% i 2004 når man går ud fra uændrede valutakurser og forudsætninger om moderate lønstigninger. Usikkerheden er primært omkring såkaldt importeret inflation, f.eks. verdensmarkedspriser på olie og i stigninger i boligpriserne. Stigningen i BNP forventes at blive ca. 4 1/2% i 2004. Forventninger ligger på ca. 5% vækst i BNP i 2005. Tabel 1 viser udviklingen på arbejdsmarkedet 2002-2005, procentvise ændringer når andet ikke er tiltaget:

	2002	2003 *	2004**	2005**
BNP	-0,5	4	4,5	5
Privat konsum	-1	6,4	5	3,5
Offentligt konsum	3,9	3	0,5	2
realinvesteringer	-15,1	19	15	15,5
eksport	3,6	-0,7	5	4
import	-2,6	9,7	10	6,5
Sysselsetting ***	141, 6	141.5	143.8	144,9
Antal arbejdsløse	3.631	4.893	4.430	4.097
Arbejdsløsheds %	2,5%	3,4%	3%	2 3/4%

* Foreløbige tal

** Skøn

*** 1.000 personer

Kilde: Arbejdsdirektoratet, Finansministeriet, Nationalbanken, jan. 2004.

I følge tabellen vokser BNP med henholdsvis 4 ½ og 5% i 2004 og 2005. Arbejdsløsheden er for nedadgående og forventes falde til under 3% i 2005. Til trods for voksende aktivitet er det gået langsomt med at forøge beskæftigelsen. Til dels er antal Islændinge i de store projekter langt mindre end før skønnet og smitteeffekten i økonomien er mindre. Det er primært det lokale arbejdsmarked på Øst Island som har nydt de voksende aktiviteter. Produktiviteten er derimod vokset for arbejdskraften, og virksomhederne har i stedet for almene ansættelser ventet med nye ansættelser. I 2003 startede en ny periode med økonomisk vækst som forudsættes at fortsætte indtil 2010. Økonomisk vækst forventes at fortsætte med 4% i 2006 og de næste år derefter lidt under 3%.

Hovedforklaringen på den store økonomiske vækst nu er den voksende investering p.g.a. storindustrien og fortsat stor vækst i det private forbrug. En nødvendig forudsætning for stabiliteten i økonomien de næste år er en stram pengepolitik.

Forudsætningen for denne store vækst er bl.a. bygning af 320 tusind tons aluminium fabrik på Østlandet samt udbygning af aluminiumfabrikken på Vestlandet, som vil forøge produktionskapaciteten med 90 tusind tons. Desuden vil der ske en udbygning af energikraftværker, f.eks. geotermisk varme øst for Reykjavik og på Reykjaneshalvøen. Der er forudset at energikraftværkerne vil bruge ca. 44% arbejdskraft fra udlandet.

Arbejdsmarkedet

Når man analyserer arbejdsløsheden ser man at ca. 22% af alle arbejdsløse er unge i alderen 16-24 år i juli 2004. Langtidsledigheden er steget således havde ca. 32% af de arbejdsløse været uden arbejde mere end 6 måneder. I gennemsnit var 26% af de arbejdsløse uden arbejde i 2003, men 19% i 2002. Med voksende arbejdsløshed er langtidsledigheden derfor vokset. Blandt de foranstaltninger man laver i AF er handlingsplaner som bruges til at tilpasse de arbejdsløse til arbejdsmarkedet.

Der var i juli 2004 ca. 5.100 arbejdsløse eller 3%, blandt kvinder 4,1% mens den var 2,2% hos mænd. Der var forholdsvis størst arbejdsløshed i hovedstadsområdet 3,6% mens den var mindst i den Nordvestlige del af Island.

Der har været stigning i antal ledige jobs hos arbejdsformidlingerne således var der 801 ledige jobs ledige i slutningen af juli 2004, mens de var 604 i juli 2003. En anden vigtig indikator for forøget aktivitet er antal arbejdstilladelser, men der var 2052 arbejdstilladelser udstedt fra jan-juli 2004 mens de var 1781 i jan-juli 2003.

Der var en stor stigning i de særlige arbejdsmarkedstiltag som er administreret af regionalarbejdsformidlinger men de beløb sig til 76 millioner ISK i 2004 fra ca. 16 mio. ISK i 2003. Derimod var udgifterne til arbejdsløshedsdagpenge 3,9 mia. ISK i 2004 fra 2,8 mia. ISK i 2003. Den særlige vægt der er lagt på at aktivere de arbejdsløse genspejler sig i disse tal hvor vægten er på aktivering.

Arbejdsformidling

Foruden handlingsplaner som er lavet indenfor en bestemt periode fra jobsøgerens registrering og er revideret regelmæssigt under arbejdsløshedsperioden, har jobsøgerne forskellige handlingsplaner som har til formål at forøge jobevnen og jobmulighederne. Der er tre handlingsplaner:

Handlingsplan I som er en kontrakt mellem den regionale arbejdsformidling og jobsøgeren generelt for 2-4 måneder om hvordan jobsøgningen bliver de næste måneder og hvilke foranstaltninger jobsøgeren vil deltage i.

Handlingsplan II som er sædvanligvis lavet efter endt handlingsplan I eller efter 4-6 måneders arbejdsløshed er revideret plan om hvad jobsøgeren vil gøre i sin jobsøgning og dennes deltagelse i foranstaltninger under handlingsplanens periode.

Handlingsplan III som sædvanligvis er gjort efter 10-12 måneders arbejdsløshed handler om special analyse og særlige foranstaltninger til at løse jobsøgerens problemer. Jobsøgere afleverer regelmæssigt oversigt over jobsøgningens fremdrift.

Arbejdsdirektoratets plan om prioriteringer i 2004

I 2004 blev det bestemt at prioriteringsgrupperne i arbejdsmarkedstiltagene bliver unge arbejdsløse og langtidsledige. Når det gælder de unge så lægger man vægt på beskæftigelsesmæssige tiltag, arbejdsmarkedsuddannelserne og prøveansættelser. Desuden lægger man vægt på at de regionale arbejdsformidlinger byder på kortere kurser/uddannelsescentre for denne gruppe, hvor man handler om adfærd og forpligtelser på arbejdsmarkedet, desuden at organisere arbejdsmarkedstiltag for unge arbejdsløse mødre.

Når det gælder de langtidsledige så vil man lægge vægt på uddannelses-og beskæftigelsesrelaterede tiltag fordi de har resulteret i mobilitet af dem som har været længe arbejdsløse. Desuden er det nødvendigt med at lægge vægt på jobrådgivning for denne gruppe.

Særlig vægt skal der lægges på at fremme indiviorienterede uddannelses-og jobrådgivning for unge arbejdsløse og langtidsledige.

Særlige arbejdsmarkedstiltag som er organiseret af de regionale arbejdsmarkedsformidlinger men de har vist sig at være effektive beskæftigelsesmæssigt. Det er nødvendigt at forøge samarbejdet mellem AF, kommunerne og deres forvaltninger, virksomheder og statsforvaltninger for at sikre et godt udbud af projekter som muligvis kan resultere i permanent ansættelse.

Der bliver også lagt vægt på at uddannelsesforanstaltninger og rådgivning som bliver anvendt i 2004 tager hensyn til erhvervslivet på hvert sted. For at fremme arbejdskraftens mobilitet er det særlig vigtigt at tage hensyn til de store projekter på Østlandet og erhvervsopbyggelse i de næste år og forventede projekter og opbyggelse på Vestlandet og Sydvest Island. Desuden bør der lægges vægt på foranstaltninger for de grupper som ikke kan udnytte disse muligheder.

Der skal desuden lægges vægt på en effektiv arbejdsformidling. Målet er at jobs på det islandske arbejdsmarked som de regionale arbejdsformidlinger modtager bør formidles til kvalificerede arbejdsløse.

Arbejdsdirektoratet lægger desuden vægt på nødvendigheden for en klar politik når det gælder arbejdsdeltagelse hos personer udenfor EØS på det islandske arbejdsmarked.

Der skal lægges vægt på at fremme forskning når det gælder udlændinges status på det islandske arbejdsmarked og at informationsformidling til denne gruppe bliver forbedret.

Der er lagt vægt på at fremkomme med en lovgivning i forbindelse med private arbejdsformidlingers aktivitet for at sikre informationsformidling så kundskabet på arbejdsmarkedet vokser som er en forudsætning for samarbejde mellem offentlige og private arbejdsformidlinger.

Det er også et mål at evaluere arbejdsmarkedspolitikken i et samarbejde mellem Arbejdsdirektoratet og andre offentlige forvaltninger, ministerier og parterne på arbejdsmarkedet.

Regionale arbejdsformidlinger har følgende planer for 2004 om aktiviteter

AF-servicen overfor deres kunder skal blive mere målbevidst og individorienteret. F.eks. bliver jobsøgeres tilstedeværesle hos AF-hovedstadsområdet mindre, introduktionsmøder blandt nye arbejdsløse forkortes. Et større udbud af arbejdsmarkedskurser i starten af arbejdsløshedsperioden er i voksende grad udviklet indenfor AF.

Blandt arbejdsmarkedstiltag er de særlige arbejdsmarkedstiltag som de regionale arbejdsformidlinger administrerer. Kommunerne har her været aktive når det gælder projekter som er igangsat om foråret og sommeren når skoleeleverne kommer ud på arbejdsmarkedet. Desuden lægges der vægt på jobtræning, jobintroducering og prøveansættelser.

De unges uddannelsescenter og kvinders uddannelsescenter er også en del af de programmer som AF har i forbindelse at aktivere de arbejdsløse. Der vil blive lagt stor vægt på at invitere de arbejdsløse hurtigst muligt på et interview når de bliver arbejdsløse. Det er nødvendigt at aktivere de arbejdsløse og at hjælpe dem med at sætte mål og gøre planer i overensstemmelse med de planer.

Blandt grupper som man lægger også vægt på at støtte er:

Unge elever som ikke har startet deres gymnasie - og erhvervsuddannelser.

Ufaglærte voksne med monoton jobberfaring, jobsøgere af udenlandsk oprindelse.

Jobsøgere med begrænset eller formindsket erhvervssevne p.g.a. sygdom, narkotikaforbrug eller andre personlige problemer.

Der bliver kommet til møde ved behovet hos disse grupper med særlige foranstaltninger men desuden er der lagt vægt på følgende foranstaltninger for jobsøgere som f.eks. kurser, introduktionsmøder og udvidet uddannelse. I de mindre kommuner er der lagt vægt på privat rådgivning hvor de enkelte er opmuntret til at få privat rådgivning. Desuden er der holdt introduktionsmøder hver anden uge for nye jobsøgere.

På nogle steder bliver der lagt vægt på udsatte grupper, f.eks. unge, kvinder o.s.v. og jobklubber som er tilpasset til de mindre kommuner.

Desuden har nogle regioner undersøgt jobskabelsesinitiativ for unge. Informationsteknik i spredte bebyggelser-projektformidling hvis der er vilje for dette, forøge social kontakt blandt unge med det formål at aktivere dem, efterfølgning af unge som holder op i gymnasie- og erhvervsskolerne i samarbejde med skolerne.

Kvinders erhvervsstøtteordning:

I alt var der givet støtte til 44 projekter i alt 20 mio.isk.i 2004. Formålet med støtteordningerne er som før: arbejdsmarkedspolitisk foranstaltning som skal formindske kvinders arbejdsløshed, vedligeholde bebyggelsen rundt om i landet, gøre kvinders adgang til finansiering nemmere og gøre erhvervslivet mere differentieret. En del af støtten blev anvendt til projekter hvor erhvervslivet er ensidigt og arbejdsløsheden høj. Der blev ikke gjort lige så store krav til rentabilitet af de projekter men derimod skal støtten ikke være en social foranstaltning men snarere en real jobskabelse. Blandt projekter der blev støttet var produktion af tegnefilm for børn, islandske edb-lege for børn, design og udvikling af nyt udstød som en salgsvare, rådgivning, forskning og uddannelse angående naturkatastrofer o.fl.

Arbejdsmarkedsuddannelserne:

Målet med arbejdsmarkedsuddannelserne er at uddele støtte fra arbejdsmarkedsuddannelsesfonden årligt. Arbejdsmarkedets parter, virksomheder, arbejdsmarkedsuddannelsesrådene hos de forskellige erhverv eller uddannelsesinstitutioner har ret til få støtte fra rådene. Målene er at projekterne når til de fleste, projekterne imødekommer synligt behov for kontinuerlig uddannelse og at projekterne skal arbejdes i samarbejde med forskellige parter. Ca. 50. millioner ISK er uddelt årligt. Projekterne skal fremme produktiviteten i virksomhederne, teknisk udvikling og praktisk know how blandt medarbejdere.

I 2004 blev 55 mio.ISK uddelt til 55 projekter.

Følgende kategorier bliver der lagt vægt på i 2004:

- 1) **Uddannelse** Nye muligheder til uddannelse med særlig vægt på uddannelser indenfor de tekniske dicipliner. Her tænkes der på projekter som stimulerer mulighederne for dem som

har grunduddannelse og opfordrer særlig de ufaglærte, unge, arbejdsløse og udenlandske medarbejdere til uddannelse som forøger deres muligheder på arbejdsmarkedet.

2) Tourismen

Tourisme har været en voksende del i islandsk erhvervsliv og det er udsigt til at det bliver fremover. Voksende efterspørgsel er indenfor disse erhverv når det drejer sig om special viden på særlige områder, med det som formål at forøge servicens kvalitet, kvalificering og sikkerhed. Nyskabelse er her nøgleordet.

Overenskomsterne

De fleste overenskomster på arbejdsmarkedet udløb 2003/2004.

I marts 2004 blev der vedtaget overenskomster på arbejdsmarkedet for de største grupper som gælder til slutningen af 2007. I følge overenskomsten stiger lønninger i alt 15% over perioden. I marts 2004 steg lønningerne med 3,25% og skal stige til 3% i 2005, 2,5% 2006 og 2,25% i 2007. Desuden er der omkostningsstigninger i forbindelse med justeringer med løntabeller.

Minimumlønninger bliver ISK 100.000 om måneden som stiger i takt med andre lønninger.

Arbejdsgiveres bidrag til pensionsfonde vokser fra 6% til 7% fra januar 2005.

Regeringen vil også lægge vægt på forlængelse af arbejdsløshedsforsikringens finansiering af arbejdernes arbejdsmarkedsuddannelsesfonde indtil slutningen af 2007 således at i perioden kommer betalinger fra Arbejdsløshedsfonden til arbejdsmarkedsuddannelsesfonde jvf. forslag fra arbejdsmarkedets parter.

Lovgivning på arbejdsmarkedet:

Sidste forår blev der opsat et udvalg under Socialministeriet som skal revidere lovgiving om arbejdsløshedsforsikringer og arbejdsmarkedet. Formålet med denne revidering er at forbedre de arbejdsløses situation og sikkerhed og forøge effektiviteten i arbejdsløshedsforsikringssystemet generelt. Udvalget skal handle om følgende emner:

- Offentlig forvaltning og ansvar indenfor arbejdsmarkedet, reducere bureaukratiseringen og sikre oversigten over arbejdsmarkedet.
- Revidere retten til arbejdsløshedsunderstøttelsen, understøttelsesperioden, beløb, m.h.t. udviklingen af forsikringsbeskyttelse og sammenligning med omverdenen i den henseende.
- Foranstaltninger som Arbejdsdirektoratet og AF har mulighed for at støtte jobsøgere m.h.t. jobrelateret uddannelse m.v.